

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення методичної ради університету
19 жовтня 2023 року,
протокол №2.

Перша проректорка, голова методичної
ради університету, кандидатка наук з
державного управління, доцентка

_____ Ірина КОВТУН

_____ 2023 року

м.п.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
З навчальної дисципліни
«ФІЛОСОФІЯ»
для підготовки на першому (освітньому) рівні
здобувачів вищої освіти освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 081 Право
галузь знань 08 Право
за заочною формою навчання

РОЗРОБНИК

Доцентка кафедри філософії,
соціально-гуманітарних наук
та фізичного виховання
28 серпня 2023 року

Наталія КУЛІШ

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри філософії, соціально-гуманітарних наук та фізичного виховання 29
серпня 2023 року, протокол №1

Завідувачка кафедри,
доктор філософських наук, професор
29 серпня 2023 року

Леонід ВИГОВСЬКИЙ

Декан юридичного факультету,
кандидат юридичних наук, доцент
31 серпня 2023 року

Віктор ЗАХАРЧУК

Деканеса факультету публічного управління,
кандидатка наук з державного
управління, доцентка
31 серпня 2023 року

Тетяна ПІДЛІСНА

ПОГОДЖЕНО

Рішення методичної ради університету
19 жовтня 2023 року, протокол №2
Перша проректорка, голова методичної ради
університету, кандидатка наук з державного
управління, доцентка
19 жовтня 2023 року

Ірина КОВТУН

ЗМІСТ

Стор.

1.	Структура вивчення навчальної дисципліни	-	2
1.1.	Тематичний план навчальної дисципліни	-	3
1.2.	Лекції	-	3
1.3.	Семінарські заняття	-	4
1.4.	Самостійна робота студентів	-	5
1.5.	Індивідуальні завдання	-	8
1.6.	Підсумковий контроль	-	11
2.	Схема нарахування балів	-	13
3.	Рекомендовані джерела	-	14
4.	Інформаційні ресурси в Інтернеті	-	17

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

Назва тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	утому числі					усього	утому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Філософія як універсальний тип знань	-	-	-	-	-	-	10	2	2	-	-	6
Тема 2. Історичні типи філософії	-	-	-	-	-	-	46	2	2	-	-	42
Тема 3. Філософське розуміння світу	-	-	-	-	-	-	10	1	2	-	-	7
Тема 4. Гносеологія. Філософія пізнання	-	-	-	-	-	-	10	1	-	-	-	9
Тема 5. Людина як предмет філософського аналізу	-	-	-	-	-	-	10	2	2	-	-	6
Тема 6. Філософія суспільства. Філософські проблеми цивілізації та культури.	-	-	-	-	-	-	19	2	-	-	-	17
Усього годин	-	-	-	-	-	-	105	10	8	-	-	87

1.2. Лекції

№ з/п	Назва і план теми	Кількість годин
1	2	3
1.	Філософія як універсальний тип знань	2
1.1.	Світогляд людини, його сутність, структура.	
1.2.	Історичні типи світогляду.	
1.3.	Предмет філософії та коло її основних проблем.	
1.4.	Функції філософії.	
2.	Історичні типи філософії. Антична філософія	2
2.1.	Антична філософія. Загальна характеристика.	
2.2.	Натурфілософський період.	
2.3.	Ідеї та представники високої класики в розвитку античної філософії.	
2.4.	Пізня класика.	
3.	Онтологія філософського вчення про буття. Філософія пізнання	2
3.1.	Категорія буття, її сенс та специфіка. Основні форми буття.	
3.2.	Проблема субстанції. Дуалізм і монізм.	
3.3.	Пізнання як специфічна форма відношення людини до світу.	
3.4.	Суб'єкт і об'єкт пізнання.	
3.5.	Чуттєве і логічне пізнання, їх форми.	

3.6.	Проблеми істини.	
4.	Людина як предмет філософського аналізу	2
4.1.	Людина як суб'єкт суспільного розвитку.	
4.2.	Поняття "людина", "індивід", "особистість", їх співвідношення.	
4.3.	Особистість-продукт соціального середовища і системи виховання.	
4.4.	Структура особистості та її характерні елементи.	
4.5.	Сутність людини та сенс життя. Проблеми свободи і відповідальності.	
5.	Філософія суспільства	2
5.1.	Філософія розуміння суспільства.	
5.2.	Сучасні концепції суспільного розвитку.	
5.3.	Глобалізація як загальна тенденція сучасної цивілізації.	
5.4.	Глобальні проблеми сучасності.	
5.5.	Передбачення майбутнього: проблеми прогнозування.	
	Всього	10

3. 1.3. Семінарські заняття

Семінарське заняття 1

Тема 1. Філософія як універсальний тип знань

Питання для усного опитування та дискусії

- 1.1. Світогляд людини, його сутність, структура.
- 1.2. Історичні типи світогляду.
- 1.3. Предмет філософії та коло її основних проблем.
- 1.4. Функції філософії.

Аудиторна письмова робота.

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких будується засвоєння навчального матеріалу теми є: філософія, світогляд, узагальнені знання, переконання, цінності, ідеали, вірування, світовідчуття, світосприймання, світорозуміння, міфологічний світогляд, релігійний світогляд, філософський світогляд, предмет філософії, матеріалізм, ідеалізм, онтологія, гносеологія, соціологія, філософська антропологія, аксіологія, логіка, етика, естетика, епістемологія, філософія права, філософія релігії, філософія економіки, історія філософії, філософія культури, соціальна філософія, функції філософії.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: обґрунтування сутності терміну «філософія»; пояснення структури світогляду, критеріїв його класифікації; пояснення змісту історичних типів світогляду; визначення предмету філософії та обґрунтування його розуміння, пояснення кола основних проблем філософії; усвідомлення класифікації філософських наук; розкриття основних функцій філософії;

Семінарське заняття 2

Тема 2. Історичні типи філософії. 2.1 Антична філософія. 2.2 Філософія європейського Середньовіччя та Відродження

Питання для усного опитування та дискусії

- 2.1. Загальна характеристика філософії античності. Натурфілософський період розвитку античної філософії.
- 2.2. Ідеї та представники високої класики в розвитку античної філософії. Філософська спадщина римсько-еліністичного періоду.
- 2.3. Філософія Середньовіччя – загальна характеристика. Філософська спадщина «отців церкви».
- 2.4. Схоластична філософія – ідеї та представники. Суперечкам між «номіналізмом» і

«реалізмом».

2.5. Ключові ідеї та представники філософії епохи Відродження.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами письмових завдань з питань теми заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми є: антична філософія, натурфілософія, піфагореїзм, софісти, антропоцентризм, діалектика, маевтика, стоїцизм, скептицизм, неоплатонізм, геоцентризм, апологіка, патристика, схоластика, містика, номіналізм, реалізм, гуманізм, натурфілософія епохи Відродження, пантеїзм, телеологія, природознавча наука.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: обґрунтування сутності античної філософії; пояснення періодизації античної філософії, ключових філософських ідей представників античної філософії; обґрунтування загальних особливостей середньовічної філософії та змісту філософських ідей філософів середньовіччя; пояснення суті суперечки про універсалії; характеристика філософії епохи відродження; пояснення сутності гуманізму як ідейного руху; обґрунтування ідей натурфілософії та природознавчої науки.

Семінарське заняття 3

Тема 2. Історичні типи філософії. 2.4 Філософія Нового часу. 2.5 Німецька класична філософія

Питання для усного опитування та дискусії

- 3.1. Основні напрями філософії Нового часу: емпіризм і раціоналізм.
- 3.2. Філософія Просвітництва.
- 3.3. Загальна характеристика німецької класичної філософії. Критична філософія І. Канта.
- 3.4. Ідеалістична діалектика Г. В. Ф. Гегеля. Філософія Л. Фейєрбаха.
- 3.5. Філософія марксизму.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами письмових завдань з питань теми заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми є: емпіризм, раціоналізм, сенсуалізм, натуралізм, суб'єктивізм, метафізика, механістичний світогляд, романтизм, концепція суспільного договору, «категоричний імператив» І. Канта, «абсолютна ідея» Г. Гегеля, марксизм, історичний матеріалізм, концепція відчуження.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: обґрунтування ідей натурфілософії та природознавчої науки; пояснення особливостей філософії Нового часу; обґрунтування сутності двох протилежних напрямків у філософії XVII століття раціоналізму та емпіризму. Пояснення ключових ідей філософії Просвітництва; пояснення загальних принципів введених німецькою класичною філософією, зміст філософських ідей провідних представників німецької класичної філософії: І. Канта, Г. Гегеля, Л. Фейєрбаха; обґрунтування загальної характеристики філософії марксизму.

Семінарське заняття 4

Тема 5. Людина як предмет філософського аналізу

Питання для усного опитування та дискусії

- 2.1. Людина як суб'єкт суспільного розвитку.
- 2.2. Поняття “людина”, “індивід”, “особистість”, їх співвідношення.
- 2.3. Особистість – продукт соціального середовища і системи виховання.
- 2.4. Структура особистості та її характерні елементи. Типологія особистостей.

2.5. Сутність людини та сенс життя. Проблема свободи і відповідальності людини.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми є: людина, індивід, індивідуальність, особистість.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: визначення сутності людини як суб'єкта суспільного розвитку; пояснення філософської концепції людини; обґрунтування понять "людина", "індивід", "особистість", їх співвідношення; характеристика особистості як продукту соціального середовища і системи виховання; пояснення структури особистості та її характерних елементів; характеристика базових (ключових) цінностей людського буття як основної ланки соціалізації людини.

1.4. Самостійна робота студентів

Тема 1. Філософія як універсальний тип знань

Завдання 1.

1. Охарактеризувати основні структурні елементи світогляду.
2. Аргументувати співвідношення філософії та світогляду.
3. Пояснити історичні типи світогляду.
4. Розкрити ключові функції філософії.

Завдання 2.

1. Підготувати 25 тестових питань на тему "Функції філософії".
2. Підготувати реферат-огляд даної теми.

Питання для самоконтролю

- Охарактеризуйте історичні типи світогляду.
- Назвіть структурні елементи світогляду.
- Розкрийте сутність ключових функцій філософії.

Тема 2. Історичні типи філософії

2.1. Антична філософія. 2.2. Філософія Стародавньої Індії та Китаю

Завдання 1.

1. Охарактеризувати суспільно-історичні передумови виникнення філософії.
2. Пояснити етапи розвитку античної філософії.
3. Розкрити ключові філософські ідеї Сократа, Платона та Арістотеля.
4. Дати характеристику філософії Сенеки.

Завдання 2.

1. Підготувати 25 тестових питань на теми: "Конфуціанська цивілізація: філософсько-етичні основи", "Філософія Стародавньої Індії".
2. Підготувати реферат-огляд даної теми.

Питання для самоконтролю

- Розкрийте сутність суспільно-історичних передумов виникнення філософії.
- Поясніть етапи розвитку античної філософії.
- Розкрийте філософські ідеї Сократа, Платона, Арістотеля.
- Дайте характеристику філософії Сенеки.

Тема 2. Історичні типи філософії

2.3. Філософія європейського Середньовіччя та епохи Відродження

Завдання 1.

1. Пояснити періодизацію середньовічної філософії.
2. Розкрити сутність філософії Фоми Аквінського.

3. Охарактеризувати загальні особливості філософії періоду Реформації.
4. Розкрити сутність філософських поглядів М. Лютера, У. Цвінглі, Ж. Кальвіна.

Завдання 2.

1. Підготувати 20 тестових питань на тему «Філософія періоду Реформації».
2. Підготувати реферат-огляд даної теми.

Питання для самоконтролю

- Назвіть загальні особливості філософії Реформації.
- Розкрийте сутність філософських поглядів М. Лютера.
- Опишіть загальні риси філософських поглядів У. Цвінглі.
- Визначте ключові позиції філософії Ж. Кальвіна.

Тема 2. Історичні типи філософії

2.4. Західноєвропейська філософія Нового часу (XVII-XVIII ст.)

Завдання 1.

1. Пояснити сутність деїзму і матеріалізму французькому Просвітництві.
2. Охарактеризувати дванапрямі філософії Нового часу: емпіризм та раціоналізм.
3. Дати характеристики гностицизму та агностицизму.

Завдання 2.

1. Підготувати повідомлення про розкриття сутності філософських поглядів Вольтера.
2. Підготувати реферат-огляд даної теми.

Питання для самоконтролю

- Дайте визначення терміну "деїзм".
- Дайте визначення терміну "агностицизм".
- Охарактеризуйте філософські погляди французьких матеріалістів XVII століття.

Тема 2. Історичні типи філософії

2.5. Німецька класична філософія

Завдання 1.

1. Розкрити ключові риси німецької класичної філософії.
2. Бути спроможним до дискусії на тему: «Активно-діяльне розуміння людини в німецькому ідеалізмі».
3. Бути спроможним до дискусії на тему: «Німецька класична філософія і сучасне бачення світу».

Завдання 2.

1. Підготувати міні-реферат про розкриття головних філософських проблем німецької класичної філософії.
2. Підготувати реферат-огляд даної теми.

Питання для самоконтролю

- Розкрийте сутність головних філософських проблем німецької класичної філософії.
- Дайте коротку характеристику філософських вчень І. Канта та Г. В. Ф. Гегеля.
- Визначте та обґрунтуйте сутність діалектики Гегеля.

Тема 2. Історичні типи філософії

2.6. Сучасна зарубіжна філософія

Завдання 1.

1. Бути спроможним до дискусії на тему: «Основні напрями сучасної зарубіжної філософії».
2. Пояснити сутність феноменології.
3. Охарактеризувати філософію постмодерну.
4. Розкрити ключові позиції комунікативної філософії.

Завдання 2.

1. Підготувати курсову роботу з 3 термінів на тему «Філософія постмодерну».
2. Підготувати реферат-огляд даної теми.

Питання для самоконтролю

- Дайте коротку характеристику основних позицій феноменології.
- Назвіть ключові риси філософії постмодерну.
- Охарактеризуйте сутність комунікативної філософії.

Тема 2. Історичні типи філософії

2.7. Українська філософська думка в контексті світової філософії

Завдання 1.

1. Пояснити сутність філософської позиції Д. Чижевського.
2. Розкрити і знайти повіші риси сучасної української філософської думки.
3. Розкрити ключові аспекти філософії «української національної ідеї».
4. Охарактеризувати філософську думку України радянського періоду.

Завдання 2.

1. Підготувати 20 тестових питань на теми: "Українська філософія", "Філософія Мирослава Поповича".
2. Підготувати реферат-огляд даної теми.

Питання для самоконтролю

- Дайте характеристику філософії України радянського періоду.
- Як і погляди Д. Чижевського Вам імпонують найбільше?
- Назвіть 5 найтипівіших рис сучасної української філософської думки.

Тема 3. Онтологія філософське вчення про буття

Завдання 1.

1. Охарактеризувати поняття буття і небуття.
2. Пояснити основні форми буття.
3. Пояснити сутність теорії відносності (А. Ейнштейн) та її значення для розвитку філософських уявлень про простір і час.

Завдання 2.

Підготувати курсову роботу з 20 термінів на тему "Онтологія філософське вчення про буття".

Питання для самоконтролю

- Розкрийте сутність понять «буття» і «небуття».
- Охарактеризуйте основні форми буття.
- У чому зміст філософського пояснення соціального буття.

Тема 4. Гносеологія. Філософія пізнання

Завдання 1.

1. Проаналізувати пізнання як форму соціально-опосередкованого відношення людини до світу.
2. Розкрити сутність суб'єкту, об'єкту та предмету пізнання.
3. Пояснити основні форми чуттєвого та раціонального (логічного) пізнання.
4. Обґрунтувати основні принципи теорії пізнання.
5. Розкрити структуру практики.

Завдання 2.

Підготувати 20 тестових питань на тему "Гносеологія".

Питання для самоконтролю

- Назвіть і проаналізуйте основні форми чуттєвого та раціонального (логічного) пізнання.
- Розкрийте роль практики як специфічно людського способу відношення до світу. Вкажіть структуру практики.
- Обґрунтуйте основні принципи теорії пізнання.
- Розкрийте сутність суб'єкту, об'єкту та предмету пізнання.

Тема 5. Людина як предмет філософського аналізу

Завдання 1.

1. Проаналізувати базові (ключові) цінності людського буття як основи ланки соціалізації людини.
2. Розкрити сутність концепцій майбутнього людства і особистості.
3. Бути готовим до дискусії «Особистість - продукт соціального середовища і системи виховання»

Завдання 2.

Підготувати міні-реферат в якому розкрити сутність понять “людина”, “індивід”, “особистість” та їх співвідношення.

Питання для самоконтролю

- Назвіть і проаналізуйте базові (ключові) цінності людського буття як основи ланки соціалізації людини.
- Розкрийте сутність концепцій майбутнього людства і особистості.
- Обґрунтуйте тезу: особистість - продукт соціального середовища і системи виховання»

Тема 6. Філософія суспільства. Філософські проблеми цивілізації та культури

Завдання 1.

1. Розкрити специфіку предмету соціальної філософії.
2. Проаналізувати суспільство як систему самоорганізуючої і саморозвиваючої системи соціальних зв'язків та відносин.
3. Пояснити поняття і структуру духовної сфери життєдіяльності суспільства.
4. Пояснити ключові аспекти проблеми кризи цивілізації і пошук шляхів виходу з неї.

Завдання 2.

Підготувати повідомлення в якому розкрити головні аспекти філософії суспільства.

Питання для самоконтролю

- Проаналізуйте природу суспільства як системи об'єктивної реальності.
- Розкрийте поняття суспільного виробництва його основні види.
- Охарактеризуйте поняття і структуру духовної сфери життєдіяльності суспільства.
- Назвіть і проаналізуйте специфіку понять „культура”, „цивілізація”, „формація”.
- Розкрийте роль демократії у розвитку культури.
- Обґрунтуйте ключові проблеми сучасної цивілізації та окресліть можливі шляхи виходу з неї.

1.5. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання передбачаються у формі рефератів-оглядів. Завдання обирається студентом на початку семестру і виконується за усталеними вимогами.

1.5.1. Основні вимоги до написання рефератів

Реферат, незалежно від теми, містить визначені реквізити: титульна сторінка встановленого зразка, вступ, розділи, висновки, список використаних джерел і додатки (у разі необхідності). У вступі розкривається місце обраної теми в курсі адміністративного права та нормативне забезпечення теми. В основній частині розкривається суть обраної теми та аналізуються існуючі проблеми. В кінці реферату підводяться короткі підсумки викладеного дослідження.

Обов'язково в тексті повинні бути посилання на джерела, що були використані при написанні реферату. Посилання подаються у квадратних дужках з вказівкою номера джерела, за яким воно внесене у список використаних джерел, та сторінки (якщо подається точна цитата або числові дані), наприклад [4, с.7].

Технічні вимоги: текст має бути набраний шрифтом Times New Roman, 14 кеглем через 1,5 інтервали. Поля: верхнє – 2,0 см, нижнє – 2,0 см, лівє – 3,0 см, правє – 1,0 см. Загальний обсяг реферату-огляду – від 10 до 15 сторінок формату А4.

1.5.2. Темі рефератів

1. Філософія і світогляд. Історичні типи світогляду: міфологічний, релігійний, філософський.
2. Філософія як спосіб життя.
3. Філософські погляди М. Поповича.
4. Філософія як теоретичний світогляд. Предмет і функції філософії.
5. Зародження філософського мислення. Основні напрями філософії Стародавньої Індії.
6. Філософська думка Стародавнього Китаю. Конфуцій про людину та її виховання. Даосизм про начала буття.
7. Формування нового філософського світогляду. Мілетська школа. Натурфілософія Геракліта.
8. Антична атомістична філософія (Левкіп, Демокрит).
9. Антична філософія, її значення в історії культури.
10. Етичний раціоналізм Сократа. Діалектичний метод Сократа.
11. Філософська система Платона.
12. Аристотель – систематизатор давньогрецької філософії.
13. Середньовічна західноєвропейська філософія, її теїстичний характер. Патристика. Вчення Августина Блаженного про природу і людину як творіння Бога.
14. Середньовічна схоластика. Суперечка про універсалії: номіналізм та реалізм.
15. Філософське вчення Фоми Аквінського.
16. Сальмоксій – перший філософ українських земель.
17. Анахарсіс – філософ-мудрець.
18. Філософські погляди Сенеки.
19. «Моральні листи до Луцилія» як вияв актуальності Античності в сьогоденні.
20. Сучасна українська філософія: ідеї та представники.
21. Антропоцентричний характер філософії Відродження.
22. Ренесансний неоплатонізм і натурфілософія епохи Відродження. М. Кузанський, Дж. Бруно, М. Копернік та ін.
23. Філософська парадигма Нового часу.
24. Проблема методу пізнання в філософії Нового часу (Ф. Бекон, Р. Декарт). Емпіризм і раціоналізм.
25. Раціоналістична філософія Нового часу (Р. Декарт, Б. Спіноза, Г. Лейбніц).
26. Сенсуалістична філософія Дж. Локка і Дж. Берклі.
27. Раціоналістичний світогляд французького Просвітництва. Філософські погляди Ж. Монтеск'є і Вольтера.
28. Теорія суспільного договору Ж. Ж. Руссо. Французький матеріалізм ХУІІІ ст.
29. І. Кант як родоначальник німецької класичної філософії. Вчення про моральний категоричний імператив.
30. Г. В. Ф. Гегель, його філософська система та метод. Діалектика Гегеля.
31. Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха.
32. Філософський ірраціоналізм А. Шопенгауєра.
33. Зародження релігійного екзистенціалізму. Вчення С. К'єркегора про три стадії життєвого шляху людини.
34. «Філософія життя». Філософські погляди Ф. Ніцше. Ідея надлюдини в філософії Ф. Ніцше.
35. Ідея несвідомого і психоаналіз З. Фрейда. Структура психіки і особистості за З. Фрейдом.
36. Перегляд класичної моделі світорозуміння. Виникнення позитивізму. «Перший позитивізм» О. Конта і Г. Спенсера.
37. Гуманістичні ідеї в філософії К. Маркса. Осмислення проблеми людини та відчуження в марксизмі.
38. Соціокультурні передумови становлення марксизму. Історичні версії марксизму.
39. Нова концепція соціального буття в філософії марксизму. Сутність матеріалістичного розуміння історії.
40. Діалектичний матеріалізм К. Маркса і Ф. Енгельса.
41. Розробка методології наукового пізнання в філософії неопозитивізму.
42. Наука як феномен культури. Концепція науки в постпозитивізмі.

43. Проблеми людини та її існування в філософії екзистенціалізму. М. Гайдеггер, Ж.-П. Сартр, А. Камю, К. Ясперс.
44. Основні напрями філософії історії в ХХ ст. (О. Шпенглер, А. Тойнбі).
45. Сучасна релігійна філософія. Неотомізм, його антропоцентрична переорієнтація. Християнський еволюціонізм П. Тейяра де Шардена.
46. Філософська думка в культурі Київської Русі. Розуміння філософії як “любові до мудрості”.
47. Києво-Могилянська академія, її вплив на формування філософської думки України.
48. Філософія Г. С. Сковороди. Вчення про дві натури, концепція сродної праці.
49. Український романтизм. “Філософія серця” П. Д. Юркевича.
50. Ідея України в філософському світогляді Т. Шевченка, П. Куліша, М. Костомарова та ін.
51. Ренесанс і тарейформаційні ідеї в філософській думці України ХУ-ХУІ ст.
52. Філософське розуміння культури. Культура як засіб самовизначення особистості.
53. Буття як філософська категорія. Різноманітність форм буття.
54. Поняття матерії, його історичний генезис. Єдність матерії, руху, простору, часу.
55. Свідомість як проблема філософії. Походження та сутність свідомості.
56. Духовне життя суспільства та його структура. Буденна і теоретична свідомість, форми суспільної свідомості.
57. Теорія пізнання. Суб’єкт та об’єкт пізнання.
58. Єдність чуттєвого та раціонального, емпіричного та теоретичного пізнання.
59. Проблема істини в філософії. Співвідношення абсолютної та відносної істини.
60. Суспільство як цілісна система. Теоретичні моделі розвитку суспільства.
61. Людина як об’єкт соціально-філософського аналізу. Проблема сутності людини в філософії.
62. Соціальне буття людини як реальний життєвий процес. Діяльність і спілкування як форми існування соціуму.
63. Герменевтика: філософія розуміння.
64. Проблема особистості в філософії.
65. Глобальні проблеми сучасності.
66. Історичні виміри людського буття. Моделі розвитку історії.
67. Осмислення сенсу та призначення людського життя в філософії.
68. Цивілізація як соціокультурне явище. Сучасна цивілізація, її особливості та протиріччя.
69. Рівні та основні методи наукового пізнання.
70. Характер сучасного суспільства і перспективи його розвитку. Типологія суспільної організації
71. Теорія суспільної модернізації. Соціально-філософська концепція лібералізму.
72. Поняття інтерсуб’єктивності в філософії ХХ ст. Інтерсуб’єктивність образної реальності.
73. Філософія комп’ютерної революції. Етичні проблеми комп’ютеризації.
74. Філософське осмислення культури. Культура і цивілізація.
75. Проблеми соціального передбачення і прогнозування майбутнього.
76. Суспільство і природа. Поняття ноосфери.
77. Філософія як особлива форма суспільної свідомості
78. Джерела філософії: міфологія, релігія
79. Проблеми онтології і гносеології.
80. Філософія «кіберкультури».
81. Місце і роль філософії в науковому пізнанні і соціальній практиці
82. Філософія стародавнього Єгипту і Вавилону
83. Філософія стародавньої Індії
84. Філософія стародавнього Китаю
85. Соціально-політичні погляди Платона.
86. Антична діалектика.

87. Проблема знання у філософії Арістотеля.
88. Методи творчої діяльності.
89. Ключові ідеї та представники сучасної світової філософії.
90. Атомістичне трактування буття. Демокрит. Епікур
91. Ідеалізм Платона
92. Проблема моралі у філософії І. Канта.
93. Філософські погляди Д. Бекона і Т. Гоббса
94. Дуалізм і монізм: Р. Декарт, Б. Спіноза
95. Філософія Г. Лейбніца
96. Свідомість і духовний світ людини.
97. Індивідуальна і суспільна свідомість: спільне і відмінне.
98. Ментальність і свідомість: точки дотику.
99. Біон Борис Феніт – філософ античної України.
100. Теорія пізнання Д. Локка
101. Буття. Матерія. Формування філософського поняття матерії
102. Практика – основа і мета пізнання
103. Чуття і раціональне пізнання
104. Істина і її критерії
105. Філософські форми усвідомлення Бога.

1.6. Підсумковий контроль

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі іспиту з використанням тестових технологій.

1.6.1. Питання для підсумкового контролю

1. Філософія і світогляд. Структура світогляду.
2. Основні історичні форми світогляду.
3. Філософія як особлива форма суспільної свідомості. Предмет і функції філософії.
4. Морально-етичний характер філософії Стародавньої Індії (веданта, міманса, джайнізм, буддизм).
5. Соціально-етичний характер філософської думки Стародавнього Китаю. Конфуцій про людину та її виховання. Даосизм про начало буття та ідеал мудреця.
6. Сутність і характерні риси античної натурфілософії (Фалес, Анаксимандр, Анаксимен, Піфагор).
7. Філософське вчення Сократа.
8. Сутність і характерні риси атомістичного матеріалізму (Левкіп, Демокрит).
9. Система об'єктивного ідеалізму Платона.
10. Вчення Арістотеля про людину, суспільство і державу.
11. Філософія Європейського середньовіччя за загальною характеристикою.
12. Проблема "універсалій" у філософії Середньовіччя. Номіналізм і реалізм.
13. Сутність і основні риси вчення Тома Аквінського. Принцип гармонії віри і розуму, сутності і існування.
14. Філософські погляди М. Лютера. У. Цвінглі, Ж. Кальвіна.
15. Натурфілософія епохи Відродження.
16. Проблема методу пізнання у філософії Нового часу (Ф. Бекон, Р. Декарт). Емпіризм і раціоналізм.
17. Проблема людини у філософії Просвітництва.
18. Проблема субстанції у вченнях Б. Спінози, Г. Лейбніца.
19. Сутність і специфічні риси філософії Г. В. Ф. Гегеля.
20. Сутність і характерні риси теорії суспільного договору Ж.-Ж. Руссо.
21. Географічний детермінізм Ш.-Л. Монтеск'є, його вчення про державу, теорія розподілу влад.
22. Філософські погляди французьких матеріалістів XVIII ст. (Ламетрі, Дідро, Гольбах, Гельвецій).

23. Теорія пізнання етики І. Канта. Категоричний імператив.
24. Суб'єктивний ідеалізм І. Фіхте. Вчення про взаємозв'язок суб'єкта і об'єкта, теорії практики.
25. Філософія „тотожності” Ф. В. Й. Шеллінга.
26. Філософська система методу Г. В. Ф. Гегеля.
27. Філософія життя (А. Шопенгауер, Ф. Ніцше).
28. Центральні проблеми філософії екзистенціалізму.
29. Герменевтика. Філософські погляди Ф. Шлейєрмахера та Х.-Г. Гадамера.
30. Ідея несвідомого і психоаналіз З. Фрейда. Структура психіки особистості за Фрейдом.
31. Філософія позитивізму. Вчення О. Конта про три стадії розвитку людського мислення пізнання. Класифікація наук за Контом.
32. Сутність характерні риси філософії марксизму.
33. Неотомізм, його антропоцентрична переорієнтація. Проблема співвідношення релігії і науки.
34. Антична філософія українських теренах.
35. Специфіка світогляду давніх русичів. Зародження філософської думки в Київській Русі. Розуміння філософії як "любви до мудрості" та її основні риси.
36. Філософська концепція Г. С. Сковороди ("Філософія серця", концепція "сродної праці", принцип "нерівної рівності").
37. Філософія українського Відродження та Просвітництва (Ю. Дрогобич, М. Русин, С. Оріховський).
38. Філософія українського Відродження та Просвітництва (І. Вишенський).
39. Провідні ідеї, загальні та специфічні риси релігійної філософії в Україні і Росії (П. Юркевич, В. Соловйов, М. Бердяєв).
40. Філософія інтегрального націоналізму Д. Донцова.
41. Філософські погляди В. Винниченка (ідея конкордизму).
42. Філософські погляди М. Грушевського.
43. Філософські погляди І. Франка.
44. Філософські погляди М. Драгоманова.
45. Філософські погляди М. Костомарова.
46. Філософські погляди Т. Шевченка.
47. Філософська доктрина В. Вернадського.
48. Сутність і структура свідомості.
49. Онтологія як вчення про буття. Філософська категорія буття. Різноманітність форм буття.
50. Поняття матерії, його історичний генезис. Сучасні уявлення про матерію та її види.
51. Проблема походження свідомості як філософська проблема. Відображення та його форми.
52. Структура та функції свідомості.
53. Історичні форми та особливості діалектики.
54. Пізнання як відображення та діяльність.
55. Пізнання як засіб самореалізації людини. Основні види пізнання.
56. Чуттєве і раціональне пізнання, співвідношення та специфіка їх форм.
57. Поняття науки, її соціальні функції. Специфіка наукового пізнання.
58. Рівні, форми та методи наукового пізнання.
59. Багатозначність поняття "людина". Поняття "індивід", "індивідуальність", "особистість" як засоби пізнання різних сторін буття людини. Інтереси суспільства та особи. Виникнення та розв'язання суперечностей між ними.
60. Закони діалектики. Сутність та методологічне значення законів діалектики.
61. Категорії діалектики: одичне, особливе і загальне, сутність і явище, зміст і форма, можливість і дійсність, причина і наслідок, необхідність і випадковність.
62. Альтернатива діалектики.
63. Особливості філософського пізнання суспільства. Специфіка предмету соціальної філософії.
64. Суспільство як система, що саморозвивається.
65. Суб'єкт, об'єкт та предмет пізнання

66. Сутність і основні школи філософії неофрейдизму (К.Г. Юнг, Е. Фромм).
67. Спосіб і форми існування матерії (рух, простір, час).
68. Практика як критерій істини. Структура і основні форми практики.
69. Сучасні концепції суспільного розвитку.
70. Релігійно-філософське вчення сучасності: неотомізм, теїзм, персоналізм.
71. Проблема істини в філософії. Співвідношення абсолютної та відносної істини.
72. Соціальне буття людини як реальний життєвий процес. Діяльність і спілкування як форми існування соціуму.
73. Глобальні проблеми сучасності.
74. Цивілізація як соціокультурне явище.
75. Глобалізація як загальна тенденція сучасної цивілізації.
76. Сутність та особливості суспільного виробництва
77. Духовне життя суспільства: поняття і структура.
78. Культура як специфічна соціальна реальність.
79. Проблема кризи цивілізації і пошуки шляхів виходу з неї.
80. Соціальне прогнозування та сучасна глобалістика. Передбачення майбутнього – необхідна умова доцільної діяльності людей.

1.6.2. Приклад екзаменаційного білету

Історично першою формою світогляду є: релігія
міфологія
наука
філософія

2. Схеми нарахування балів

2.1. Нархування балів студентам за навчальною дисципліною здійснюється відповідно до такої схеми:

Вивчення навчальної дисципліни	
До 100 балів	
Очна (денна, вечірня) форма навчання	Заочна форма навчання
До 10 балів – за результатами навчання під час лекцій	До 5 балів – за результатами навчання під час лекцій
До 40 балів – за результатами навчання під час семінарських занять	До 25 балів – за результатами навчання під час семінарських занять
До 20 балів – за результатами самостійної роботи	До 40 балів – за результатами самостійної роботи
До 30 балів – за результатами складання семестрового контролю	

2.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 5 лекційних занять за денною формою навчання.

Отже, студент може набрати під час лекцій таку кількість балів:

№ з/п	Форма навчання	Кількість лекцій за планом	Кількість відвіданих лекцій				
			1	2	3	4	5
1.	Заочна	5	1,0	2.0	3.0	4.0	5.0
							-

2.3. Обсяг балів, здобутих студентом під час семінарських занять, обчислюється за сумою балів, здобутих під час кожного із занять, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з таблицею 4.2. Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 2 семінарських занять.

2.4. Перерозподіл кількості балів в межах максимально можливої кількості балів за самостійну роботу студентів та виконання індивідуальних завдань, наведено в наступній таблиці:

№ з/п	Тема	Номери теми						Усього балів
		1	2	3	4	5	6	
1.	Максимальна кількість балів за самостійну роботу	2	6	2	2	2	2	16
2.	Максимальна кількість балів за індивідуальне завдання	4						4
	Усього балів							20

3. Рекомендовані джерела

Тема 1

1. Вулевич М. Філософія як мудрість та її осмислення в науковій і практичній діяльності // Часопис Київського університету права. 2005. № 2. С. 154-158.
2. Данильян О. Г. Дзьобань О. П. Філософія: підручник Х.; право, 2014. 432 с.
3. Ільїн В. В. Кулагін Ю. І. Філософія: підручник: у 2 ч. К.: Альтерпрес, 2002. Ч. I. Історія розвитку філософської думки 464 с.; Ч. II. Актуальні проблеми сучасності. 480 с.
4. Касьян В. І. Філософія: навч. посіб. К.: Знання, 2004. 400 с.
5. Кислюк К. В. Філософія: навч. посіб. для студентів ВНЗ усіх спец. 3-тє вид., випр. Київ: Кондор, 2016. 229 с.
6. Попович М. Бутилюдиною К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2017. 336 с.
7. Попович М. В. Що таке філософія? // Філософська думка. 2006. № 1. С. 3-7.
8. Причепій С. М., Черній А. М., Чекаль Л. А. Філософія: посібник для студентів вищих навчальних закладів 2-ге вид., випр. і доп. К.: Академія, 2005. 592 с.
9. Філософський енциклопедичний словник/ голова редкол. В. І. Шинкарук; НАН України; Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди К.: Абрис, 2002. 742 с.

- 10 Філософія/Електронний ресурс: навчальний посібник/Вільчинський М.Ю. та ін. К.: КНЕУ, 2019. 368 с.
- 11 Шепетяк О., Шепетяк О. Філософія: підручник. Львів: Місіонер, 2020. 784 с.

Тема 2

1. Адо П. Що таке антична філософія? / Переклад з французької С. Л. Йосипенка. К.: Новий акрополь, 2014. 428 с.
2. Асмус В. Ф. Античная философия. М.: Высшая школа, 1976. 543 с.
3. Бичко І. В. Філософія: підруч. для студ. вищ. закл. освіти 2-го рівня. Львів: Либідь, 2002. 408 с.
4. Білодід Ю. М. Філософія. Український світоглядний акцент: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. К.: Кондор, 2006. 356 с.
5. Возняк С. Філософська думка України: імена і ідеї Івано-Франківськ: Плай, 2003. 136 с.
6. Волинка Г. Філософія стародавності і середньовіччя в освітньому контексті К.: Вища освіта, 2005. 543 с.
7. Герасимчук А. А. Тимошенко З. І. Курс лекцій з філософії: навч. посібник 3-го рівня. К.: Видавництво Європейського університету, 2007. – 422 с.
8. Горський В. С. Історія української філософії: курс лекцій. Київ: Наук. думка, 1996. 286 с.
9. Гуцуляк О. Філософія української сутності: соціокультурні смисли алхімії національного буття К.: АртЕкономі, 2016. 256 с.
10. Данильян О. Г. Дзьобань О. П. Філософія: підручник Х. Право, 2014. 432 с.
11. Декарт Р. Міркування про метод, щоб правильно спрямовувати свій розум і відшукувати істину в науках. Київ: Тандем, 2001. 104 с.
12. Єрмоленко А. М. Комунікативна практична філософія: Підручник К.: Лібра, 1999. 488 с.
13. Забужко Оксана Філософія української ідеї та європейський контекст: франківський період. К.: Видавничий дім «Комора» 2020. 192 с.
14. Індійська філософія: посібник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. Т. П. Кононенка. К.: Фоліо, 2019. 144 с.
15. Історія філософії: підручник / за ред. В. І. Ярошовця. К.: Вид. ПАРАПАН, 2002. 774 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Yaroshovets_Volodymyr/Istoriia_filosofii/
16. Кислюк К. В. Філософія: навч. посіб. для студентів ВНЗ усіх спец. 3-го рівня. випр. Київ: Кондор, 2016. 229 с.
17. Крالیук П. Історія філософії України: підручник К.: КНТ, 2015. 652 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Kraliuk_Petro/Istoriia_filosofii_Ukrainy/
18. Лютий Т. Пригоди філософських ідей Західного світу (від давнини до сучасності). К.: Темпора, 2021. 384 с.
19. Темпора, 2021. 384 с.
20. Мак'явелі Н. Історія Флоренції; Державець. Харків: Фоліо, 2021. 604 с.
21. Огородник І. В. Русин М. Ю. Українська філософія віменях: навчальний посібник Київ: Либідь, 1997. 327 с.
22. Пашук А. І. Нариси історії середніх віків. Академічний курс К.: ІнЮре, 2007. 712 с.
23. Петрушенко В. Л. Філософія: курс лекцій: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів вид. 2-ге, випр. і доп. К.: Каравела, 2002. 539 с.
24. Платон Держава / пер. з давньогрек. Дз. Коваль К.: «Орієнтир», 2017. 336 с.
25. Причепій Є. М. Черній А. М. Чекаль Л. А. Філософія: посібник для студентів вищих навчальних закладів 2-го рівня. випр. і доп. К.: Академія, 2005. 592 с.
26. Руссо Жан-Жак. Вибрані трактати. К.: Фоліо, 2019. 608 с.
27. Северино Емануеле Сутність нігілізму. К.: Темпора, 2020. 668 с.
28. Сенека Л. А. Моральні листи до Луцилія. Львів: Априорі, 2020. 552 с.
29. Сковорода Г. С. Садбожественних пісень. Харків: Майдан, 2002. 127 с.
30. Стрелкова А. Ю. Буддизм: філософія порожнечі. К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2015. 408 с.
31. Сартр Ж.-П. Буття і ніщо. Нариси феноменологічної онтології К.: Основи, 2001. 854 с.
32. Федів Ю. А. Мозкова Н. Г. Історія української філософії. Київ: Україна, 2001. 510 с.
33. Філософія/Електронний ресурс: навчальний посібник/Вільчинський М.Ю. та ін. К.:

- КНЕУ, 2019. 368с.
- 34 ШепетьякО.,ШепетьякО.Філософія:підручник.Львів:Місіонер,2020.784с.
 - 35 ЯрошовецьВ.І.Історіяфілософії:підруч. К. :Вид. ПАРАПАН,2002. 774с.
 - 36 ЯрошовецьВ.Історіяфілософії:словник2-евид.,переробл. К.:ЗнанняУкраїни, 2012. 1087 с.

Тема3

- ДанильянО.Г.ДзьобаньО.П.Філософія:підручникХ. ;Право,2014.432 с.
1. КанакФ.Перехідний станбуття: поняття імісце втрансформаціях//Філософська думка. 2001.№ 4.С. 14-19.
 2. Кислюк К.В. Філософія : навч. посіб. для студентів ВНЗ усіх спец. 3-тє вид., випр. Київ : Кондор, 2016. 229 с.
 3. Соколова О. Генеза феноменурозуміння свідомості// Філософська думка. 2008.№ 3.С. 109-122.
 4. ПетрушенкоВ.Л. Філософія. Курс лекцій:навч. посіб. 3-тє вид., перероб. і допов. Л. : Новий Світ 2000, 2005.506 с
 5. ПричепійЄ.М.ЧернійА.М.ЧекальЛ.А.Філософія:посібникдлястудентіввищихнавчальних закладів 2-ге вид., випр.і доп.К. : Академія, 2005. 592с.
 6. Філософіяуструктурно-логічнихсхемах:навчальнийпосібник/ред.О.О.Гернего. Хмельницький: ХІУП, 2003. 78 с.
 7. Філософія /Електронний ресурс :навчальний посібник /ВільчинськийМ.Ю. та ін.К.: КНЕУ, 2019. 368 с.
 8. ШепетьякО.,ШепетьякО.Філософія:підручник.Львів:Місіонер,2020. 784с.
 - 9.

Тема4

- Васильченко А. Знанняіавтономіясуб'єктапізнання //Філософськадумка. 2009.№4. С. 75-83.
1. Данильян О. Г.Дзьобань О.П. Філософія: підручникХ. ; Право, 2014. 432 с.
 2. ДротянкоЛ.Г.Філософіянауковогопізнання:підручникК.:«Нау-Друк»,2010.224с.
 3. Кислюк К.В. Філософія : навч. посіб. для студентів ВНЗ усіх спец. 3-тє вид., випр. Київ : Кондор, 2016. 229 с.
 4. ПетрушенкоВ.Л. Філософія: курс лекцій : навч.посібник для студ.вищ. навч. закладіввид. 2-ге, випр. і доп.К. : Каравела, 2002.539 с
 5. ПричепійЄ.М.ЧернійА.М.ЧекальЛ.А.Філософія:посібникдлястудентіввищихнавчальних закладів 2-ге вид., випр.і доп.К. : Академія, 2005. 592с.
 6. ПироженкоВ.О.Поняттяістинивсуспільствознавствіуконтекстіситуаційногоаналізу //ВісникНАНУкраїни.2005.№ 11.С.19-31.
 7. Філософія /Електронний ресурс :навчальний посібник /ВільчинськийМ.Ю. та ін.К.: КНЕУ, 2019. 368 с.
 8. ШепетьякО.,ШепетьякО.Філософія:підручник.Львів:Місіонер,2020.784с.

Тема5

1. Арцишевський Р. А. Філософська антропологія (філософіялюдини) : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011.552 с.
2. ДанильянО. Г.ДзьобаньО.П.Філософія:підручникХ.;Право,2014.432 с.
3. Історія філософії: проблема людини та її меж. Вступ до філософської антропології як метаантропології. Навчальний посібник зі словником.4-е видання перероблене та доповнене К.: КНТ, 2016 396 с. URL : https://chtyvo.org.ua/authors/Khamitov_Nazip/Istoriia_filosofii_problema_liudyny_ta_ii_mezh_Vstup_do_filosofskoi_antropologii_jak_metaantropologii/
4. Кислюк К.В. Філософія : навч. посіб. для студентів ВНЗ усіх спец. 3-тє вид., випр. Київ : Кондор, 2016. 229 с.
5. ПетрушенкоВ.Л.Філософія:курслекцій:навч.посібникдлястуд.вищ.навч.закладів вид. 2-ге,випр.ідоп.К.:Каравела,2002.539с

8. Причепій С.М. Черній А.М. Чекаль Л.А. Філософія: посібник для студентів вищих навчальних закладів 2-ге вид., випр. і доп. К. : Академія, 2005. 592 с.
9. Попович М. Бути людиною К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2017. 336 с. Філософія /Електронний ресурс :навчальний посібник /Вільчинський М.Ю. та ін. К.: КНЕУ, 2019. 368 с.
- 10 Шепетяк О., Шепетяк О. Філософія: підручник. Львів: Місіонер, 2020. 784 с.

Тема б

1. Андрущенко В.П. Філософський словник соціальних термінів 3-є вид., доповн. К.Х.: Вид-во "Р.И.Ф.", 2005. 670 с.
2. Голянич Михайло. «Футурологія. Філософія майбуття». Монографія. Івано-Франківськ : Вид-во «Лілея-НВ», 2017 р. 540 с.
3. Данильян О.Г. Філософія [Текст]: підручник / О.Г. Данильян, О.П. Дзьобань. – Х.; право, 2014. – 432 с.
4. Кислюк К.В. Філософія : навч. посіб. для студентів ВНЗ усіх спец. 3-тє вид., випр. Київ : Кондор, 2016. 229 с.
5. Петрушенко В.Л. Філософія: курс лекцій : навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів вид. 2-ге, випр. і доп. К. : Каравела, 2002. 539 с
6. Причепій С.М. Черній А.М. Чекаль Л.А. Філософія: посібник для студентів вищих навчальних закладів 2-ге вид., випр. і доп. К. : Академія, 2005. 592 с.
7. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія: підручник / В.П. Андрущенко та ін. К. : Юрінком Інтер, 2016. 552 с.
8. Соціальна філософія : короткий енциклопедичний словник / заг. ред. В.П. Андрущенко, М.І. Горлач; Українська академія політичних наук. К. : Рубікон, 1997. 346 с.
9. Соціальна філософія: підруч. для вищої шк./ Афанасенко В.С. та ін. Х.: Прапор, 2007. 687 с
- 10 Філософія: підруч. для студентів ВНЗ / за ред. Л.Г. Дротянко, В.І. Онопрієнка, О.А. Матюхіної : Нац. авіац. ун-т. Київ : НАУ, 2014. 718 с.
- 11 Філософія глобальних проблем сучасності. Навч. посібн. для студ. вищих технічних навчальних закладів / кол. авторів; за наук. ред. Арістової А. В. К.: НТУ, 2016. 184.

4. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://uk.wikipedia.org/wiki/Філософія>
2. <http://pidruchniki.ws/filosofiya/>
3. <http://sofy.kiev.ua/pf.htm>
4. <http://www.philosophy.ua/>
5. <http://www.sophya.com.ua/phil.html>
6. <http://kimo.univ.kiev.ua/Phil.htm>
7. <http://daviscountydaycare.com/>
8. <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/>
9. <http://www.filosof.com.ua/index.htm>
10. <https://chtyvo.org.ua/>

